

ทัศนะขบขันมิติตรรกะกับ ต่อการนำประสบการณ์เข้ามามีส่วนร่วม ในบานรากศัพท์¹

เพลินใจ แก้วเกษม²

ภายใต้การดำเนินงานของระบบราชการในปัจจุบัน มุ่งเน้นการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามในรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 เนื่องจากปัญหาส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย มีสาเหตุสำคัญมาจากกรอบความคิดหรือกระบวนทัศน์ (paradigm) ที่ผิดพลาดหรือล้าสมัยและ มองว่า การทำงานของระบบราชการและการแก้ไขปัญหาดัง ๆ นั้นเป็นเพียงหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐเท่านั้น ดังนั้นจึงควรมีการปรับกระบวนทัศน์ใหม่ (new paradigm) ในการบริหารงานยุติธรรมทางอาญาที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยในปัจจุบันให้การทำงานมีคุณภาพมากขึ้น

การมีส่วนร่วมของชุมชน และประชาสังคมเป็นหัวใจสำคัญของความสำเร็จของกระบวนการยุติธรรม ชุมชนและประชาสังคมสามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับกระบวนการยุติธรรมได้ในหลายลักษณะ ทั้งในแง่ของการส่งเสริมและสนับสนุน เช่น การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมโดยการรวมกลุ่มกันเป็นอาสาสมัคร การสนับสนุนบุคลากรจากหน่วยงานภาคเอกชนเพื่อให้ทำงานร่วมกับผู้ต้องขังในเรือนจำ การไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาท ฯลฯ โดยกระบวนการยุติธรรมที่เปิดรับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน และประชาสังคมย่อมเป็น กระบวนการที่ได้รับ ทามเชื่อถือศรัทธาจากประชาชน ซึ่งเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของความสำเร็จในกระบวนการยุติธรรมสำหรับในประเทศไทยการมีส่วนร่วมของประชาชนใน สังคมยังมีน้อยมากเนื่องจากหน่วยงานต่าง ๆ ไม่มีลักษณะที่เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างจริงจัง เป็นสาเหตุหนึ่งให้กระบวนการยุติธรรมมีภาพของ

¹ เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ เรื่อง "การส่งเสริมและพัฒนาสิทธิอันชอบธรรมการยุติธรรม ปี 2548" การประชุมวิชาการประจำปีของศาลรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ 5

² นักสังคมวิทยาอาชีพ อายุ 45 ปี มีประสบการณ์การทำงานในหน่วยงานราชการและเอกชน
สำเร็จปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่ปี 2535 1. ผลงานวิจัยและบทความตีพิมพ์
สังคมและการเมืองในสังคมไทย สังคมและการเมืองในสังคมไทย สังคมและการเมืองในสังคมไทย

ความเป็นระบบราชการอยู่สูง ประชาชนไม่ได้รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของระบบในกระบวนการยุติธรรม จึงควรมีการปรับกระบวนการจากเดิมซึ่งมีลักษณะที่เป็นระบบปิดให้ไปสู่ระบบที่เปิดรับการมีส่วนร่วมของประชาชนมากยิ่งขึ้น

ปัจจุบัน กรมราชทัณฑ์จึงได้มีการจัดทำแผนทิศทางกรมราชทัณฑ์ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2546-2550) โดยดำเนินงานตามนโยบายการเปิดเรือนจำสู่สังคม โดยมีการกำหนดนโยบายเน้นหนักในปี พ.ศ. 2549 ให้ขยายเครือข่ายพันธมิตรราชทัณฑ์และสนับสนุนยุติธรรมชุมชน กรมราชทัณฑ์มีนโยบายให้ส่วนราชการในสังกัดมีการสร้างและขยายเครือข่าย “พันธมิตรราชทัณฑ์” ให้ครอบคลุมทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งที่เป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ตลอดจนท้องถิ่นชุมชน รวมทั้งรักษาความสัมพันธ์กับภาคส่วนต่างๆ ดังกล่าวไว้ เพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มพันธมิตรราชทัณฑ์ได้เข้ามามีส่วนร่วมและส่งเสริมการพัฒนางานราชทัณฑ์ ทั้งในด้านการควบคุมผู้ต้องขังและการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ควรมีการประสานความร่วมมือด้วยการส่งเสริมและสร้างเครือข่ายความยุติธรรมกับทุกภาคส่วน โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการยุติธรรมในชุมชน ด้วยวิธีการและรูปแบบต่างๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อพัฒนาระบบการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ตลอดจนมีส่วนร่วมกับชุมชนในการบำบัดและบรรเทาความเสียหายต่อผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำผิด โดยมุ่งหวังให้งานราชทัณฑ์เป็นภาคส่วนที่สังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อร่วมสร้างความยุติธรรมและความสงบสุขของสังคมและชุมชน

ดังนั้นสำนักวิจัยและพัฒนากระบวนการราชทัณฑ์ จึงได้ทำการรวบรวมผู้ที่มีส่วนในการสนับสนุนการดำเนินงานของกรมราชทัณฑ์ ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ประกอบด้วยหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม NGO ภาคเอกชน และนักวิชาการ มีการจัดตั้งสภาการราชทัณฑ์ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแนวทางในการบริหารงานยุคใหม่ เกิดความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ ดังนั้นหากได้มีการศึกษาถึงแนวทางที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนสนับสนุนการทำงาน of กรมราชทัณฑ์จะสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคม และเกิดการยอมรับในการทำงานของกรมราชทัณฑ์และหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมมากยิ่งขึ้น โดยปรับมุมมองในการทำงานที่คำนึงถึงผลสำเร็จของกระบวนการยุติธรรมโดยรวมมากกว่าการคำนึงถึงเพียงผลสำเร็จในหน่วยงาน และยึดประโยชน์สูงสุดกับประชาชนในสังคม

การศึกษาวิจัยถึงการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานราชทัณฑ์จะเป็นอีกก้าวหนึ่งในการพัฒนาการทำงานให้เกิดการยอมรับจากทุกฝ่ายและโดยที่ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์มีพันธมิตรราชทัณฑ์ที่เข้ามาช่วยเหลืองานราชทัณฑ์ในด้านต่างๆ เช่น การจัดหางาน การฝึกวิชาชีพ การให้การศึกษา การสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ต้องขัง ฯลฯ กระจายอยู่ทั่วประเทศ จำนวนประมาณ 3,969 คน จึงเห็นควรมีการศึกษาทัศนคติของพันธมิตรราชทัณฑ์ต่อการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานราชทัณฑ์ ควรมีส่วนร่วมในลักษณะใดบ้าง และจะขยายขอบข่ายให้ประชาชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้นได้อย่างไร ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนางานด้านกระบวนการยุติธรรมที่เป็นระบบในวงกว้างมากขึ้น

■ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทัศนคติของพันธมิตรราชทัณฑ์ในการนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานราชทัณฑ์
2. เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการในการนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานราชทัณฑ์
3. เพื่อเป็นการพัฒนางานราชทัณฑ์ให้ขยายสู่ชุมชนและสังคม

เหตุที่ศึกษาทัศนคติของพันธมิตรราชทัณฑ์เนื่องจากกรมราชทัณฑ์มีนโยบายในการเปิดเรือนจำสู่สังคม ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานราชทัณฑ์ ประกอบกับนโยบายในการสร้างเครือข่ายพันธมิตรราชทัณฑ์และการสนับสนุนงานยุติธรรมชุมชน เพื่อเป็นการพัฒนางานราชทัณฑ์ให้ขยายสู่ชุมชนและสังคมงานวิจัยเรื่องนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาแนวทางในการนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานราชทัณฑ์ให้มากขึ้น

■ ระบบการศึกษา

วิธีการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “ทัศนคติของพันธมิตรราชทัณฑ์ต่อการนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานราชทัณฑ์” เป็นการศึกษาวิจัยในเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีวิธีการดังนี้

- 1) ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาจากหนังสือบทความวิทยานิพนธ์ งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 2) การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามส่งทางไปรษณีย์กระจายไปยังพันธมิตรเรือนจำทั่วประเทศ 13 แห่ง รวมทั้งหมด 685 คน

3) ศึกษาภาคสนาม (Field Research) โดยการจัดประชุมเครือข่ายพันธมิตรราชทัณฑ์ (Focus Group) เพื่อระดมความคิดเห็น (Brain Storming) ไปยังพันธมิตรที่ติดต่อกับเรือนจำอย่างสม่ำเสมอ และมีส่วนร่วมช่วยเหลือผู้ต้องขังในด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ณ เรือนจำ/ทัณฑสถาน 7 แห่ง แห่งละ 20 คน เป็นการรับฟังความคิดเห็น (Hearing) โดยมีหัวข้อในการประชุม ดังนี้

3.1 พันธมิตรรายงานผลกิจกรรมที่ได้ดำเนินงานร่วมกับทางเรือนจำ

3.2 เรือนจำรายงานผลปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานแต่ละด้านของทางเรือนจำ

3.3 ความต้องการของเรือนจำในการขอความช่วยเหลือจากพันธมิตรราชทัณฑ์

3.4 ข้อเสนอแนะของพันธมิตรราชทัณฑ์ในการนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานราชทัณฑ์

3.5 กิจกรรมที่จะดำเนินการร่วมกันระหว่างพันธมิตรกับเรือนจำใน ปี พ.ศ.2549

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้สร้างตารางการเก็บข้อมูลและแบบสอบถามขึ้นจากการตรวจสอบเอกสาร ทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามของพันธมิตรราชทัณฑ์ประกอบด้วยข้อคำถาม 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มประชากรที่จะศึกษาในเรื่อง เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ฯลฯ โดยใช้คำถามปลายปิดเพื่อให้ผู้ตอบเลือกตอบคำถามในกรอบที่กำหนดไว้

- ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน
- ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติของผู้ต้องขังและภารกิจของกรมราชทัณฑ์ ซึ่งใช้คำถามปลายปิดโดยใช้มาตรวัดความคิดเห็นแบบ Likert Scale
- ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะต่อการนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานราชทัณฑ์ ลักษณะคำถามในแบบสอบถามประกอบด้วยข้อคำถาม 2 รูปแบบ คือ
1. คำถามที่ให้เลือกตอบ โดยกำหนดข้อคำตอบที่มีความแตกต่างกัน (Choices)
 2. คำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยใช้เทคนิคการวัดความคิดเห็นแบบลิเคิร์ตสเกล (Likert Scale) โดยเรียบเรียงข้อความที่จะศึกษาประกอบด้วยข้อความในเชิงบวก (Positive Item) ข้อความในเชิงลบ (Negative Item) และสร้างมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ดังนี้

Positive Item

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5 คะแนน
เห็นด้วย	4 คะแนน
ไม่แน่ใจ	3 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	2 คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1 คะแนน

Negative Item

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1 คะแนน
เห็นด้วย	2 คะแนน
ไม่แน่ใจ	3 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	4 คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5 คะแนน

$$\text{จำนวนชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยใช้เกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	1.00 — 1.80	หมายถึง มีความคิดเห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย	1.81 — 2.60	หมายถึง มีความคิดเห็นด้วยในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย	2.61 — 3.40	หมายถึง มีความคิดเห็นด้วยในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	3.41 — 4.20	หมายถึง มีความคิดเห็นด้วยในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	4.21 — 5.00	หมายถึง มีความคิดเห็นด้วยในระดับมากที่สุด

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้เลือกกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ พันธมิตรราชทัณฑ์ ในที่นี้หมายถึงบุคคลหรือหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เข้ามาช่วยเหลือภารกิจของเรือนจำและทัณฑสถาน

โดยกำหนดเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นพันธมิตรของเรือนจำ/ทัณฑสถานทั่วประเทศ 137 แห่ง โดยให้เรือนจำคัดเลือกพันธมิตรที่ติดต่อกับเรือนจำ/ทัณฑสถานอย่างสม่ำเสมอ มีส่วนร่วมช่วยเหลือผู้ต้องขัง

ในด้านต่างๆ เป็นประจำอย่างต่อเนื่อง จำนวนแห่งละ 5 คนรวม 685 คน โดยจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ซึ่งได้แบบสอบถามตอบกลับมาจำนวน 650 ชุด คิดเป็นร้อยละ 95 ของกลุ่มประชากรทั้งหมด

ในส่วนของการจัดประชุมกลุ่มย่อยพันธมิตรในเรือนจำเป้าหมายทั้ง 7 แห่ง โดยกระจายตามภาคต่างๆ 5 ภาค จัดประชุมระหว่างเดือนมกราคม - มิถุนายน 2549 มีพันธมิตรของเรือนจำเข้าร่วมประชุมจำนวน 150 คน ประกอบด้วย

ภาค	เรือนจำ/ทัณฑสถาน	จำนวนพันธมิตรที่เข้าร่วมประชุม (คน)
ภาคกลาง	เรือนจำพิเศษธนบุรี	30
ภาคเหนือ	เรือนจำกลางเชียงใหม่	26
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	เรือนจำกลางอุดรธานี	17
	เรือนจำกลางอุบลราชธานี	20
ภาคใต้	เรือนจำจังหวัดภูเก็ต	20
	เรือนจำจังหวัดกระบี่	19
ภาคตะวันออก	เรือนจำกลางชลบุรี	18
	รวม	150

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้ มีขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยทำการศึกษารวบรวมแนวคิดทฤษฎีจากหนังสือ ตำรา บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ ผลงานวิจัย และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. กำหนดขอบเขตและเนื้อหาของแบบสอบถาม จากการสรุปข้อมูลที่ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรม เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการศึกษาวิจัย

3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ เพื่อให้แบบสอบถามมีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Contents Validity) และปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้เหมาะสม

4. ทำการทดสอบความเที่ยงตรง (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแล้วไปทดสอบ (Pre-test) กับพันธมิตรของเรือนจำ ซึ่งไม่ได้รวมอยู่ในกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัย จำนวน 30 ราย ซึ่งหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS คำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Coefficient Alpha) ของ Crobach โดยถ้าได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของแบบสอบถามเท่ากับ 0.78 ถือเป็นค่าความเชื่อมั่นอยู่ในเกณฑ์ที่จะนำไปใช้ได้

5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบนำไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มพันธมิตรที่เรือนจำ/ทัณฑสถานทั่วประเทศ 137 แห่ง คัดเลือกจำนวน แห่งละ 5 คนรวมจำนวน 685 คน โดยจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ซึ่งได้แบบสอบถามตอบกลับมาจำนวน 650 ชุด คิดเป็นร้อยละ 95 ของกลุ่มประชากรทั้งหมด

■ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ใช้ค่าอัตราส่วนร้อยละ (Percentage) ของคำถามเกี่ยวกับข้อมูลและข้อคำตอบในการตอบคำถามปลายเปิดให้เลือกตอบ โดยแยกหาค่าร้อยละเป็นรายข้อ นำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยายข้อมูลที่ได้จากการศึกษา

2. ใช้ค่าเฉลี่ยน้ำหนักความคิดเห็นของประชากรที่ศึกษา โดยหาค่ามัชฌิมเลขคณิต (Mean) ในข้อคำตอบของคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าทุกข้อ

3. ใช้ค่าการกระจายน้ำหนักของคำตอบ โดยการหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4. การหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยการทดสอบค่า Chi-Square (X)

5. การหาค่าความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยแต่ละข้อ (One — Way Analysis of Variance ANOVA) และทดสอบความมีนัยสำคัญที่คำนวณได้โดยทดสอบค่าเอฟ (F-test) และการทดสอบค่าที (T-test)

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาตรวจให้คะแนน หาค่าร้อยละ, EMBED Unknown (ค่าเฉลี่ย), S.D (Standard Deviation) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำข้อมูลทั้งหมดมาแยกแยะหมวดหมู่ สรุป และเสนอแนะตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลกระทำโดยการแจกแจงด้วยมือและจัดทำข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ ซึ่งการนำเสนอข้อมูลจะนำข้อมูลทั้งหมดเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

กรอบแนวคิดในการศึกษา

■ ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะทำการศึกษา 3 รูปแบบ ดังนี้

1. เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มพันธมิตรราชทัณฑ์ของเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศ ที่เรือนจำ/ทัณฑสถานแต่ละแห่งได้คัดเลือกจำนวนเรือนจำละ 5 คน ประกอบด้วยบุคลากรทั้งในกระบวนการยุติธรรม NGO ภาคเอกชน และนักวิชาการและประชาชนทั่วไป ที่ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนงานของเรือนจำแห่งละ 5 คน รวมจำนวน 139 แห่ง รวมจำนวนทั้งสิ้น 695 คน

2. จัดประชุมพันธมิตรของเรือนจำกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานราชทัณฑ์ รวมทั้งเสนอโครงการที่พันธมิตรจะเข้ามาช่วยเหลือและดำเนินการร่วมกับทางเรือนจำ จำนวน 7 แห่ง ประกอบด้วย

1. เรือนจำกลางเชียงใหม่
2. เรือนจำกลางอุดรธานี
3. เรือนจำกลางชลบุรี
4. เรือนจำจังหวัดภูเก็ต
5. เรือนจำกลางอุบลราชธานี
6. เรือนจำจังหวัดกระบี่
7. เรือนจำพิเศษธนบุรี

3. จัดสัมมนาทางวิชาการเพื่อระดมความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์ นักวิชาการ ข้าราชการในกระทรวงยุติธรรม เครือข่าย พันธมิตรและภาคประชาชน จำนวน 140 คน ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ กรุงเทพมหานคร โดยนำผลสรุปที่ได้จากการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม และการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) มานำเสนอต่อที่ประชุม โดยมีอาจารย์ นักวิชาการ ร่วมวิพากษ์ผลสรุปที่ได้จากการวิจัย ตลอดจนเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้ให้ข้อเสนอแนะ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้นำผลการวิพากษ์และข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมประชุมนำเสนอสรุปลงในผลงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ด้วย

■ ผลสรุปการวิจัย

ส่วนที่ 1.1 ข้อมูลเครือข่ายพันธมิตรของกรมราชทัณฑ์

จากการเก็บข้อมูล สถิติจำนวนเครือข่ายพันธมิตรของกรมราชทัณฑ์ทั้งส่วนกลางกรมราชทัณฑ์และเรือนจำ/ทัณฑสถานทั่วประเทศทั้งหมด 137 แห่ง มีจำนวน 3,969 คน ซึ่งส่วนใหญ่เข้ามาช่วยเหลือด้านการบริจาคเป็นอันดับที่ 1 ร้อยละ 15.3 อันดับที่ 2 คือ ด้านการพัฒนาจิตใจร้อยละ 14.9 อันดับที่ 3 คือ ด้านการฝึกวิชาชีพ ร้อยละ 14.2 รองลงมาคือ ด้านการศึกษา ด้านการแพทย์ ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านกฎหมายและด้านการจัดหางาน

ส่วนที่ 1.2 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มประชากร พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 67.7 ซึ่งอยู่ในวัยผู้ใหญ่ตอนปลาย มีอายุ 46-55 ปี ร้อยละ 42.5 เป็นกลุ่มบุคคลที่มีความรู้มีการศึกษาสูงโดยจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 46.3 และปริญญาโท ร้อยละ 31.1 ส่วนใหญ่สมรสแล้ว ร้อยละ 73.8 รับราชการ ร้อยละ 57.1 และมีรายได้มากกว่า 30,001 บาท ขึ้นไป มีประสบการณ์ทำงานในอาชีพมากกว่า 31 ปีขึ้นไป ร้อยละ 32.3

ประชากรส่วนใหญ่ให้การช่วยเหลือภารกิจของเรือนจำในด้านการฝึกวิชาชีพ ร้อยละ 20.1 ส่วนการจัดหางานมีเพียง ร้อยละ 3.1 ส่วนใหญ่ทำงานร่วมกับเรือนจำมาเป็นระยะเวลา 1-5 ปี และเข้ามาช่วยเหลืองานเรือนจำ 1-2 ครั้ง ต่อเดือน เหตุผลที่เข้ามาเนื่องจากเรือนจำขอความช่วยเหลือ ร้อยละ 48.8

ประชากรส่วนใหญ่ ร้อยละ 45.5 มีความพร้อมในการเข้ามาช่วยเหลืองานของเรือนจำในระดับมาก และกลุ่มพันธมิตรมีความรู้สึกในแง่บวกกับการเข้ามาช่วยเหลืองานเรือนจำ โดยส่วนใหญ่ ร้อยละ 38.4 รู้สึกดีใจที่ได้ทำประโยชน์ให้ส่วนรวม ร้อยละ 2.5 และร้อยละ 1.2 รู้สึกว่าเรือนจำน่ากลัวและไม่ปลอดภัย แต่ส่วนใหญ่ ร้อยละ 66.3 ไม่พบปัญหาอุปสรรคในการทำงานร่วมกับเรือนจำ ส่วนที่พบปัญหาอุปสรรคในการทำงาน มีร้อยละ 33.7 โดยปัญหาที่พบคือ เรื่องการประสานงานกับทางเรือนจำปัญหาขั้นตอนการทำงานที่ยุ่งยากหลายขั้นตอน และเรื่องการอำนวยความสะดวก

ประชากรส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการเข้ามาช่วยเหลืองานเรือนจำ เนื่องจากต้องการให้ผู้ต้องขังกลับตนเป็นคนดี ร้อยละ 29.4 และ ร้อยละ 17.7 เข้ามาช่วยเหลืองานเรือนจำ

ตามหน้าที่ความรับผิดชอบ ร้อยละ 79.4 ไม่ต้องการสิ่งตอบแทนในการเข้ามาช่วยเหลืองานเรือนจำ ส่วนร้อยละ 20.6 ต้องการสิ่งตอบแทน เช่น หนังสือขอบคุณ ความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ ฯลฯ

ส่วนที่ 1.3 ทักษะของพันธมิตรต่อการนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานราชทัณฑ์

กลุ่มประชากรส่วนใหญ่เห็นว่ากรมราชทัณฑ์ควรจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน ร้อยละ 93.8 โดยจัดให้มีผู้รับฟังความคิดเห็น/บอร์ดแสดงความคิดเห็นจากญาติผู้ต้องขังประชาชน ควรจัดกิจกรรมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกับผู้ต้องขัง ร้อยละ 30.0 รองลงมาร้อยละ 21.3 ต้องการให้ผู้ต้องขังบำเพ็ญประโยชน์นอกเรือนจำ และร้อยละ 19.4 เห็นว่าควรจัดให้ประชาชนเข้ามาทัศนศึกษาดูงานภายในเรือนจำ

ประชากรส่วนใหญ่เห็นว่าควรรับอาสาสมัครเข้ามาช่วยเหลืองานเรือนจำ ร้อยละ 86.3 โดยภารกิจที่ควรนำอาสาสมัครมาช่วยเหลือ ได้แก่ การให้คำปรึกษา การพัฒนาจิตใจ การประชาสัมพันธ์ข่าวสารของเรือนจำปรับทัศนคติ มุมมองของชุมชนกับผู้ต้องขัง สำหรับในปัจจุบันเห็นว่ากรมราชทัณฑ์ได้เปิดเรือนจำสู่สังคมมากขึ้นกว่าในอดีต ถึงร้อยละ 91.7 ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารของเรือนจำในเรื่องที่ดี และเห็นว่าการนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานราชทัณฑ์มีผลดีเนื่องจากทำให้สังคมทั่วไปได้รับรู้และเข้าใจการทำงานของกรมราชทัณฑ์ประชาชนยอมรับผู้ต้องขังมากขึ้น เกิดความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน

ทักษะของพันธมิตรราชทัณฑ์ต่อผู้ต้องขัง

ผลการศึกษา พบว่าประชากรส่วนใหญ่เห็นว่าผู้ต้องขังส่วนใหญ่เป็นผู้ด้อยโอกาสในสังคม แต่ไม่แน่ใจว่าเมื่อพ้นโทษไปแล้วผู้ต้องขังจะกลับไปกระทำผิดซ้ำ ซึ่งมองว่าผู้ที่เคยต้องโทษจำคุกส่วนใหญ่จะไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมเมื่อพ้นโทษ แต่ผู้ต้องขังก็ยังถือเป็นสมาชิกคนหนึ่ง ของสังคมซึ่งคนในสังคมควรมีส่วนร่วมรับผิดชอบ และให้ความช่วยเหลือ และหลังจากการเข้ามาช่วยเหลืองานของเรือนจำ ทำให้ยังมีทักษะที่ดีกับผู้ต้องขังมากขึ้นกว่าเดิม เมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 แสดงว่าทักษะของพันธมิตรราชทัณฑ์ต่อผู้ต้องขังในภาพรวม มีทักษะที่ดีต่อผู้ต้องขังอยู่ในระดับมาก

ทักษะของพันธมิตรราชทัณฑ์ต่อภารกิจของงานราชทัณฑ์

พบว่าประชากรส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่รู้จักและเข้าใจในงานเรือนจำ และเห็นว่าการนำประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานราชทัณฑ์เป็นสิ่งที่มีความจำเป็น และควรเปิดรับการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาสังคม ซึ่งจะทำให้เป็นที่เชื่อถือศรัทธาจากประชาชน เนื่องจากการมีส่วนร่วมของชุมชนและสังคมเป็นหัวใจของความสำเร็จของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น จึงควรมีการนำชุมชนเข้ามาช่วยเหลืองานเรือนจำเพื่อประโยชน์ในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ต้องขังกับชุมชน เมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 แสดงว่าทักษะของพันธมิตรราชทัณฑ์มีมุมมองต่องานราชทัณฑ์อยู่ในระดับมาก

ส่วนที่ 1.4 การทดสอบสมมติฐานในการศึกษาวิจัย

1. สมมติฐานที่ 1 พบว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อทัศนคติของกลุ่มประชากรต่อผู้ต้องขัง ($P = .002^*$) และระดับการศึกษากับภารกิจของกรมราชทัณฑ์ ($P = .001^*$) โดยกลุ่มที่จบการศึกษาสูงจะมีทัศนคติที่ดีกับผู้ต้องขังและกรมราชทัณฑ์มากขึ้นตามลำดับ และปัจจัยด้านอาชีพที่แตกต่างกันมีผลกับทัศนคติต่อภารกิจของกรมราชทัณฑ์ ($P = .001^*$) โดยอาชีพรับราชการจะมีทัศนคติที่ดีและเข้าใจงานของกรมราชทัณฑ์มากกว่าอาชีพอื่น ๆ

2. สมมติฐานที่ 2 พบว่าระดับความพร้อมของกลุ่มประชากรในการเข้ามาช่วยเหลืองานเรือนจำที่แตกต่างกันมีผลต่อทัศนคติต่อผู้ต้องขังและภารกิจของกรมราชทัณฑ์ โดยระดับความพร้อมกับทัศนคติต่อผู้ต้องขัง ($P = .003^*$) และระดับความพร้อมกับทัศนคติต่อภารกิจของกรมราชทัณฑ์ ($P = .000^*$) โดยกลุ่มประชากรที่มีระดับความพร้อมมากจะมีทัศนคติที่ดีกับผู้ต้องขังและกรมราชทัณฑ์มากขึ้นตามลำดับ

3. สมมติฐานที่ 3 พบว่า ทัศนคติต่อผู้ต้องขังและทัศนคติต่อภารกิจของกรมราชทัณฑ์มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นในการนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานราชทัณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่า Sig = 0.00* และ 0.06* ตามลำดับ โดยกลุ่มประชากรที่มีทัศนคติที่ดีและเข้าใจผู้ต้องขังและภารกิจของกรมราชทัณฑ์จะเห็นด้วยกับการนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานราชทัณฑ์

ส่วนที่ 2 สรุปผลการประชุมพันธมิตรเรือนจำ (Focus Group)

การจัดประชุมเครือข่ายพันธมิตรราชทัณฑ์ เรื่อง “การนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานราชทัณฑ์” ในเรือนจำเป้าหมาย จำนวน 7 แห่ง ประกอบด้วย เรือนจำกลางเชียงใหม่ เรือนจำกลางอุดรธานี เรือนจำกลางอุบลราชธานี เรือนจำกลางชลบุรี เรือนจำจังหวัดภูเก็ต เรือนจำจังหวัดกระบี่ และเรือนจำพิเศษธนบุรี จากมติที่ประชุมของแต่ละเรือนจำได้มีโครงการที่จะดำเนินการร่วมกับกลุ่มพันธมิตร เช่น โครงการเยี่ยมผู้ต้องขังไร้ญาติ, โครงการที่เลี้ยงช่วยเหลือ, โครงการเยี่ยมบ้านผู้ต้องขังที่สามเฝ้าและภรรยาถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำ, โครงการพันธมิตรรวมใจห่วงใยผู้สูงอายุ, โครงการทัวร์เรือนจำ ฯลฯ

ส่วนที่ 3 สรุปผลการสัมมนาทางวิชาการ “เครือข่ายพันธมิตรกับการมีส่วนร่วมในงานราชทัณฑ์”

จากการที่คณะวิจัยได้จัดสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง “เครือข่ายพันธมิตรกับการมีส่วนร่วมในงานราชทัณฑ์” เพื่ออภิปรายผลการศึกษาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ พันธมิตรราชทัณฑ์ และเจ้าหน้าที่หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม โดยผู้เข้าร่วมการสัมมนาได้แสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะในการสร้างเครือข่ายพันธมิตรของกรมราชทัณฑ์โดยสรุปว่า ควรมีการขยายเครือข่ายพันธมิตรจากระดับบุคคล เป็นระดับชุมชน เนื่องจากชุมชนจะมีความเข้มแข็งและยั่งยืน และก้าวกระโดดเป็นหุ้นส่วนกับองค์กร ส่วนการมีส่วนร่วมทำได้ทุกรูปแบบแต่ต้องพิจารณาว่าแต่ละภารกิจจะทำอะไรได้ในระดับไหน สามารถเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมได้

ทุกงาน แต่ควรลดขั้นตอนการปฏิบัติให้กระชับ และเหมาะสม โดยแก้ไขกฎระเบียบให้เอื้อในการให้พันธมิตรเข้ามาช่วยเหลืองานของเรือนจำ และมีการกำหนดแนวทางปฏิบัติในสร้างเครือข่ายพันธมิตรโดยคำนึงถึงระดับความมั่นคงของ เรือนจำเรือนจำที่มั่นคงสูง กลาง ต่ำ จะมีมิติ อย่างไรที่แตกต่างกันมากนักน้อยแค่ไหน จะสามารถ เข้ามามีส่วนร่วมได้ในระดับใด การทำงานของ เรือนจำควรเน้นที่การแสวงหาความร่วมมือจาก องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วม เนื่องจากมีงบประมาณที่สามารถจัดสรรมา ช่วยเหลือภารกิจของเรือนจำในการคืนคนดีสู่ สังคมได้ดีขึ้น ตลอดจนประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งจะสามารถดูแลช่วยเหลือผู้ที่ พันโทที่จะต้องกลับไปอยู่ในท้องถิ่น และ กรมราชทัณฑ์ควรกำหนดภาพลักษณ์ใหม่คือการคืน คนดีสู่สังคมโดยให้ชุมชนยอมรับ เต็มใจ และ เข้ามามีส่วนร่วมด้วย ซึ่งขึ้นอยู่กับการบริหาร เรือนจำ โดยในส่วนกลางทำหน้าที่ให้คำปรึกษา แต่ผลสำเร็จที่เกิดขึ้น อยู่ที่ผู้ปฏิบัติคือเรือนจำ และวิสัยทัศน์ผู้บริหารเรือนจำและเจ้าหน้าที่ ทั้งหมด ทำอย่างไรจะให้ความเข้มแข็งของชุมชน มาเป็นหุ้นส่วนกับกรมราชทัณฑ์ และเป็นพันธมิตร ที่เข้ามาเป็นหุ้นส่วนของสังคม

■ ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัย

1. กรมราชทัณฑ์ควรกำหนดนโยบายให้เรือนจำ และทัณฑสถานทุกแห่ง ให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายพันธมิตรทั้งภาครัฐและ ภาคเอกชนในทุกด้านเพื่อเข้ามาช่วยเหลือภารกิจ ของเรือนจำ โดยเฉพาะภารกิจซึ่งต้องใช้ความรู้ ความชำนาญเฉพาะด้าน เช่น ผู้ต้องขังจิตเวช ซึ่งจำเป็นต้องทำงานร่วมกันอย่างเป็นสหวิชาชีพ

โดยจัดทำกรอบแนวทางในการสร้างเครือข่าย พันมิตรเพื่อให้เรือนจำปฏิบัติ

2. ควรมีการประสานความร่วมมือกับ กระทรวงมหาดไทยให้ผู้ว่าราชการจังหวัด นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้นำร่วมในการสร้างความเข้าใจและชี้ให้ประชาชนเห็นประโยชน์ ที่เกิดขึ้นกับชุมชนในการมีส่วนร่วม กับ กรมราชทัณฑ์

3. ควรดำเนินการให้ความมั่นใจกับผู้ว่าจ้าง โดยการหาหลักประกันให้กับผู้ว่าจ้าง จัดหา บริษัทประกันเข้ามารองรับหรือให้รัฐบาลจัดสรรเงิน จำนวนหนึ่งมาเป็นกองทุนหลักประกันให้กับ บริษัทเอกชนที่รับผู้พ้นโทษเข้าทำงาน

4. ควรมีกิจกรรมเพื่อเป็นการเปิดโอกาส ให้ผู้ต้องขังมีบทบาทกับสังคมหรือโลกภายนอก มากขึ้น เพื่อให้เกิดการสนับสนุนและยอมรับ ผู้พ้นโทษ โดยเน้นกิจกรรมในการทำงานบริการ สังคม จัดโครงการผู้ต้องขังอาสาตอบแทนสังคม โดยนำผู้ต้องขังที่ใกล้พ้นโทษออกไปทำประโยชน์ สาธารณะในรูปแบบต่างๆ เช่น เมื่อเกิดเหตุการณ์ ภัยพิบัติในสังคม กับหน่วยงานราชการ องค์กร ภาครัฐ เอกชน วัด โรงเรียน ฯลฯ ให้เกิดความคุ้นเคย กับบุคคลภายนอกก่อนออกจากเรือนจำ

5. จัดทำโครงการราชทัณฑ์สัญจรท้องถิ่น ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชน เพื่อนำประชาชนเข้ามาช่วยเหลือด้านการฝึก อาชีพ และตลาดให้แก่ผู้ต้องขัง ฯลฯ

6. ให้ครอบครัวและญาติผู้ต้องขังหรือ ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยให้ชุมชน จัดระบบภายในชุมชน

7. ควรจัดตั้งอาสาสมัครงานยุติธรรมโดยให้เป็นอาสาสมัครของกระทรวงยุติธรรม ซึ่งสามารถร่วมทำงานให้กับทุกกรมและควรจะมีทุกหมู่บ้านโดยเทียบได้กับอส.ของกระทรวงสาธารณสุข

8. เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ทุกระดับควรได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาระดับคุณธรรมให้พร้อมพอที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขังด้วยจิตเมตตา และให้โอกาสกับผู้ต้องขังอย่างแท้จริง

9. กรมราชทัณฑ์ควรทำ MOU กับกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อช่วยเหลือผู้ต้องขังที่พ้นโทษซึ่งจะออกไปประกอบอาชีพเกษตรกรรม

10. กรมราชทัณฑ์ควรสร้างระบบการจัดเก็บข้อมูลเครือข่ายพันธมิตรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยให้แต่ละสำนัก/กอง และทุกเรือนจำ/ทัณฑสถานจัดระบบข้อมูลของเครือข่ายพันธมิตร เพื่อประสานความร่วมมือได้อย่างต่อเนื่องเป็นรูปธรรม

11. ควรมีการประชาสัมพันธ์และสร้างความรู้ความเข้าใจในภารกิจของกรมราชทัณฑ์ให้ประชาชนในสังคมได้เข้าใจในภารกิจของกรมราชทัณฑ์ และยอมรับกลุ่มผู้ต้องขัง โดยผู้บริหารควรทำงานในเชิงรุกโดยลงชุมชนเพื่อสร้างเครือข่ายในระดับชุมชน

■ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. นำผลการศึกษาวิจัยนำเสนอในการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง “เครือข่ายพันธมิตรกับการมีส่วนร่วมในงานราชทัณฑ์” เมื่อวันพุธที่ 9 สิงหาคม 2549 ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์

2. มีการนำบทความเกี่ยวกับผลการศึกษาวิจัยเผยแพร่ลงในสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ประกอบด้วย

1.) บทความ เรื่อง “เปิดผลวิจัยราชทัณฑ์ รุกสืบสร้างเครือข่ายพันธมิตร” ลงในคอลัมน์เครื่องเคียง หนังสือพิมพ์มติชน ฉบับประจำวันพุธที่ 3 สิงหาคม 2549 หน้า 12

2.) บทความเรื่อง “การสร้างพันธมิตรราชทัณฑ์เพื่อคืนคนดีสู่สังคม” ลงในคอลัมน์ผลงานวิจัยที่นำไปใช้ประโยชน์และถ่ายทอดสู่ประชาชน จดหมายข่าวประชาคมวิจัยของสกว. ปีที่ 12 ฉบับที่ 70 เดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม 2549 หน้า 66-67

3.) บทความเรื่อง “ทัศนะของพันธมิตรราชทัณฑ์ต่อการนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานราชทัณฑ์” ลงในวารสารราชทัณฑ์ ปีที่ 54 ฉบับที่ 3 พ.ศ.2549

3. การจัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม จำนวน 200 เล่ม เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ไปยังห้องสมุด เรือนจำ และทัณฑสถาน ข้าราชการหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม นักวิชาการ อาจารย์มหาวิทยาลัย ฯลฯ

4. จัดทำเป็นเอกสารเผยแพร่ทางวิชาการ เรื่อง ผลงานวิจัยด้านอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา ปี 2548-2549 จำนวน 500 แผ่น เผยแพร่ในงานวันวิชาการราชทัณฑ์ในวันที่ 18 กันยายน 2549 และเผยแพร่ไปยังห้องสมุดเรือนจำและทัณฑสถาน ข้าราชการหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม อาจารย์มหาวิทยาลัย ฯลฯ

5. จัดทำหนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ ยธ 0716/1987 ลงวันที่ 6 กันยายน 2549 เรื่อง แนวทางในการสร้างและขยายเครือข่ายพันธมิตรราชทัณฑ์ เพื่อให้เรือนจำ/ทัณฑสถานทั่วประเทศดำเนินการดังนี้

1.) จัดหาและขยายพันธมิตรเพิ่มเติมโดยให้ขยายไปยังภาคเอกชน ภาคประชาชน ตลอดจนท้องถิ่นชุมชน องค์กรส่วนท้องถิ่น บริษัทห้างร้าน NGO ในพื้นที่ โดยเฉพาะพันธมิตรด้านการจัดหางาน ทั้งนี้เพื่อให้กรมราชทัณฑ์เป็นภาคส่วนที่สังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนา

2.) ให้จัดทำบัญชีทำเนียบรายชื่อเครือข่ายพันธมิตร สถานที่อยู่ และเบอร์โทรศัพท์ไว้เพื่อสะดวกในการติดต่อประสานงาน โดยให้แยกตามประเภทของการให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ

3.) ประสานงานกับส่วนราชการในจังหวัดทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณและบุคลากรที่จะเข้ามาช่วยเหลือผู้ต้องขัง

4.) อำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงาน และให้ความร่วมมือกับพันธมิตรที่เข้ามาช่วยเหลืองานในเรือนจำ โดยลดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ซ้ำซ้อน ลำช้า เพื่อให้เกิดความสะดวก รวดเร็วแก่ผู้มาติดต่อกับทางเรือนจำ ซึ่งทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความมั่นคงปลอดภัยในเรือนจำเป็นหลักสำคัญด้วย

5.) ในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังให้จัดทำข้อมูลผู้ต้องขังที่มีปัญหา ต้องการรับความช่วยเหลือเป็นข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นไว้ เพื่อให้เรือนจำมีข้อมูลให้กับพันธมิตร ทำให้สามารถช่วยเหลือได้ตรงกับปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของผู้ต้องขัง

6.) ให้มีการจัดประชุมสัมมนาพันธมิตรของเรือนจำ/ทัณฑสถานอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ในเดือนมกราคมของทุกปี เพื่อร่วมกันระดมความคิดเห็นจัดโครงการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ให้แก่ผู้ต้องขัง

6. จากหนังสือเวียนแจ้งแนวทางปฏิบัติดังกล่าวปรากฏว่า ขณะนี้มีเรือนจำ/ทัณฑสถานที่รายงานผลการสร้างและขยายเครือข่ายพันธมิตรเข้ามาจำนวน 10 แห่ง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.) เรือนจำจังหวัดสระแก้ว เรือนจำกลางเชียงใหม่ เรือนจำกลางอุบลราชธานี และเรือนจำกลางคลองไผ่ ได้ดำเนินการจัดประชุมพันธมิตรและจัดหาเครือข่ายพันธมิตรเพิ่มเติม

2.) เรือนจำกลางนครพนม เรือนจำกลางจะเข้เทรา และทัณฑสถานเปิดบ้านนาหวง ได้จัดหาเครือข่ายพันธมิตรเพิ่มเติม เพื่อนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนางานเรือนจำ

3.) เรือนจำอำเภอบัวใหญ่และเรือนจำกลางชลบุรีได้ดำเนินการจัดประชุมพันธมิตรเพื่อรับฟังข้อเสนอแนะและร่วมกันจัดทำโครงการต่าง ๆ ให้แก่ผู้ต้องขัง

4.) เรือนจำพิเศษพิศุขวิทยาได้จัดหาพันธมิตรเพิ่มเติม ทำบัญชีเครือข่ายพันธมิตร ประสานกับส่วนราชการในจังหวัด เพื่อขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณและบุคลากร รวมทั้งอำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงาน และให้ความร่วมมือกับพันธมิตรที่เข้ามาช่วยเหลืองานในเรือนจำ

■ สรุปประโยชน์ด้านวิชาการ

การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ทั้งในด้านวิชาการ และในด้านที่ประชาชนจะได้รับประโยชน์ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ประกอบด้วย

ประโยชน์ทางด้านวิชาการต่อกรมราชทัณฑ์

1. ได้ทราบความรู้ใหม่เกี่ยวกับพันธมิตราชทัณฑ์ เนื่องจากมีการรวบรวมบัญชีรายชื่อพันธมิตทั่วประเทศ ทำให้ทราบจำนวนของพันธมิตในภาพรวมและในแต่ละประเภทของการเข้ามาช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ทำให้ทราบถึงประเภทของการให้ความช่วยเหลือที่ควรเพิ่มเติม

2. ได้ทราบความรู้ใหม่เกี่ยวกับข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับภารกิจด้านการแก้ไขฟื้นฟูและพัฒนาผู้ต้องขัง โดยเฉพาะการเข้ามาช่วยเหลือของพันธมิตในด้านการจัดหางาน พบว่ามีอยู่เพียงร้อยละ 6.9 ซึ่งภารกิจด้านการจัดหางานมีความสำคัญกับผู้ต้องขังที่จะพ้นโทษออกไปจะได้มีอาชีพเพื่อเป็นหลักในการหารายได้ให้กับตนเองและครอบครัว

3. ได้แนวทางในการสร้างและขยายเครือข่ายพันธมิตของเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศให้เพิ่มมากขึ้นในการเข้ามาช่วยเหลือผู้ต้องขัง

4. สร้างความรู้ความเข้าใจและได้รับความร่วมมือจากกลุ่มพันธมิตราชทัณฑ์เพิ่มขึ้นในการทำกิจกรรมร่วมกับทางเรือนจำ

ประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

1. เปิดโอกาสให้ประชาชนและสังคมเข้ามามีส่วนร่วมกับทางเรือนจำ/ทัณฑสถานในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง เพื่อให้กลับตัวเป็นคนดีของสังคม

2. สังคมสามารถตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานกรมราชทัณฑ์ได้ และมีความโปร่งใสในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น

3. สังคมมีความสงบสุขเนื่องจากผู้ที่พ้นโทษสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้โดยไม่สร้างปัญหาและความเดือดร้อนให้กับสังคมอีกโดยไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำ

